

Cursus voor het bijbelvertalen in het Gronings van start

14-9-80

Gewoon praten over heilige dingen

Gewoon proaten over heilige dingen

In den beginne was het Woord. Daar was ook begin deze eeuw nog geen woord Gronings bij. Al begint 'Onbegriepelk', een rijm uit de voor-oorlogse Knaolster deuze, dan met 'Het preken was daon, want doomnei zee Aomen'. Dat moest rijmen op 'Hai zegende de heurders en dei gongen te zaomen al schoefelend zachies nao boeten tou'. Geloof maar niet, dat dominee 'Aomen' zei. In de tijd van Taol-stamvaoder (nog met ao) Geert Teis preekte, zong en bad men immers niet in het Grunnegers. Er was ook geen Haaleg Bouk-(je) voorhanden.

Door **Johan Poppen**

Prof. Hulst (Delfzijl) en ds. Hamming (Roodeschool, Loppersum, later standplaats van Grunneger confrater Van Leeuwen) waren na 1945 de in de streektoal pionierende voorgangers. Juffrouw Venhuizen droeg de eerste Psaalm-tekst (138) aan. Sinds 1965 bestaat het instituut 'Grunneger Dainsten'. Nu jaarlijks zestig in getal, meest 's avonds om zeven uur beginnend. Aaldrik Ufkes uit Zevenhuizen, voorzitter van de overkoepelende Liudgerstichten: „Je merkt, dat de mensen er zin aan hebben. Daarvoor zelfs van elders komen. Je ziet er ook, die 's morgens al een gewone dienst hebben bijgewoond”.

Ds. E.J. Struif uit Oosterwolde (met ds. T.J. Oldenhuis uit Kollum het vaakst 'in de biebelboane') registreert constant grote toeloop. Al neemt hij nog steeds schroom waar om in de kerk het Gronings te bezigen. 'Zo mor gewoon proaten over haalege dingen...' In het Heitelân kan men 's zondags wel op 15 tot 20 plaatzen een Fryske preek horen. Daar schaamt men zich niet voor syn tael. Zoals in Groningerland te vaak wel het geval is.

Struif krijgt soms de Nederlandse vraag of hij ergens een Groninger dienst wil koomn leidn. „U komt zeker uit Den Haag?” „Oezo, doomnee?” „Dat hoor ik aan uw accent!” Grapje van Struif natuurlijk, maar het ijs is dan wel gebroken en de afspraak wordt verder in het Gronings gemaakt. Aanvrager en predikant komen op die manier al dichter bij elkaar. Die intentie op langere termijn hebben

Foto: Bert Jippes

▲ Dominee Pieterman toont Riens de Haans doctoraal-scriptie over de ontwikkeling van het biebelvertalen in het Gronings aan zijn gehoor van beroepscollega's en amateur-vertalers: „Pak nu uw cursusboek maar!”

ook de Kemizzies van meest oudere 'beroepsvertalers'.

'Joechaaien'

Ondanks gestage noeste arbeid lijkt het hoofddoel (de hele biebel vertaald) pas na 2000 te worden bereikt. Als het huidige tempo kan worden gehandhaafd en er voldoende 'jong blood' blijft toevloeien. Vertoalen vergt veel tijd en energie. Vooral het naslaan en lezen van boeken (Hebreeuws, Grieks) en het discussiëren over een bepaald woord. Zoals *joechaaien* in de eerste druk van *t Eerste Bouk Samuel* (4:1b-22): *...of doar begunde hail Israël van bliedschop te joechaaien, dat grond der van dreunde...* Dekt 'lawaaig zijn, drukte maken' precies de lading van het origineel *groot gejuich*? Ja kennelijk.

Nu de Kemizzies vallen onder de Liudgerstichten, wil men meer mensen 'van buiten' bij het werk betrekken. Daarom is in Groningen een cursus biebelvertalen gestart, op 24 donderdagavonden, met liefst 25 deelnemers. „Dat haar we nait docht”, aldus een verheugde Ufkes. Hij is tevens secretaris bij de jaarlijkse vertoalwedstried voor amateurs, die na afloop uitlegt waarom de jury voor een bepaald woord (zoals *joechaaien*) koos.

Die kunst van het kiezen wordt nu om de week onderwezen in hoor-colleges: over biebeltaal en vertalen, tekstsoort en taalnivo, zin en woordgroep, termen en beeldspraak. Daartussenin zit steeds een oefen-bijeenkomst. Na twintig avonden gaan groepen aan het werk. Bestaande recente vertoalingen worden kritisch bekeken, verdedigd door de

oorspronkelijke makers en weer voorzien van op- en aanmerkingen. Als docenten fungeren (hoog)geleerde medewerkers van de universiteit, die de cursus ook onderdak verleent bij de faculteit Letteren.

Liudgers opvatting

Drs. Riens de Haan zou eigenlijk als cursusleider optreden, maar moest deze taak wegens vertrek naar Zuid-Afrika overdragen aan ds. Klaas G. Pieterman. Die kwam net op tijd 'vrij' door zijn overgang van dominee in Zandeweer naar een leraarschap in Groningen. De Haan deed wel het 'voorwerk', dat hij tijdens les 1 aanschouwelijk maakte door een reeks boeken met vertalingen van 1477 tot 1988 voor de 'klas' uit te stallen.

De vertaal-opvattingen waren de eeuwen door wisselend: naar de geest; naar de letterlijke tekst; met missionair oogmerk; kinderlijk gehouden. Maar het lijkt erop, dat in deze cursus wordt vertaald naar de wijze van benadering, die Liudger in de achtste eeuw al huldigde: *de biebel sprekt n taal, dij minsen elke dag broeken, prat heur aiglieks (letterlek nomen) noar de mond.*

De Vertoal-Kemizzie Olle Testamint werkt momenteel aan haar vierde bijbelboek: Genesis. Ook al onderwerp van een *riem* in de tijd van Teis. Mag het even, dominee Pieterman, voordat uw les begint?

*'t Was leren en de doomnei vruig
Nou dei, den dizze, aalmaal vraogen,
Dei elkenaine waiten mos
Veur 't aannemen in de leste daogen.
„De eerste mensen,” vruig he weer,
„Wat hadden zij op hun geweten,
Dat hen de Heer uit 't Eden woen?
Kom Knelis, dat zul jij wel weten!”
- Jao doomnei, hai is duvels worn...
Ze haren hom bie d'appels zeten!”*

Biebel dichterbie dank zij de volkstoaal tijdens het 'leren': de catechisatie-les van vroeger. Maar ook vorig jaar bij 'Van Ledderom' in Veendam riep ds. Struif het beeld op van Geert, dij bie zien noaber in pereboom kloten was. Toen goed voor een glimlach bij de kerkgangers. En ook bij u, die dit nu leest. De cursisten gaan thans over tot de ernst van de volgende les biebelvertalen.